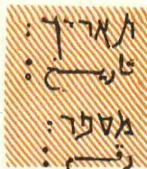

כח תשרי תשם
19.10.79

ארה 2953

25-10-1979

לעוזר עוזר

ח' מסס - מעלה אדומים

מר שMRIHO פהן
מנחל מחוז ירושלים
משרד הבינוי והשיכון

אל: אל: אל:

הנדין: המוצע:

בהתאם למסיקות דיון שנערך בשטח העתיקות של ח' מסס בתאריך 14.10.79, הריני
מעביר לך את האעתנו לחפירות בדיקהelman הגadol של ח' מסס.

שטח המנזר 67x76 מ' וציד האורך שלו ממערב-מזרח. הבדיקה נועדה לקבוע את
אפשרויות והדרכים לחפירת המנזר בעתיד. וושילובו במארך עתיקות מקומי, כמו
בן לאיתור מפלטי. הרצאות של האגפים השוניים הבנויים סביב החדר הגדולה מראות
הפסיפסים.

על פני השטח גלוים שרידי מבנים תלת אפסידית גדולה הבנויה בצמוד לקיר המזרחי
של מרכז המנזר. כל הקירות החיצוניים של המנזר גלוים וברורים על פני השטח.

בדיקות תעשיינו בארבע פינות המנזר, בשטח הבנוי, באדריכום (חצר מרכזית) במגדל
המערבי ובמגדלים שבין אגפי הבניין השוניים ששוחבו מהמבנה המקורי המארך ובашרוויון
המעבר בין אגף לאגף.

ליד קיר האגוני ישנו שק מרמז על מבנה תות קדרני העשויה להיות בית הקברות המרכזי
של המנזר.

על מנת שאבנו בחפירות בניין הנושא, וראה לנו שלחפירת הבדיקה המנזר עצמו יש
להזמין סך 500,000 ל"י, בהחשב בחיקריוות הגדולה שחלו מאז חילת הכבודה בשטח.

מצ"ב דוחה ראשון על תוכניות הבדיקה ח' מסס (מעלה אדומים) שהליך בוורס
בחדשנות ארכיאולוגיות סט-ט-ט יולי 79, היוזם לאור ע"י אגף העתיקות.

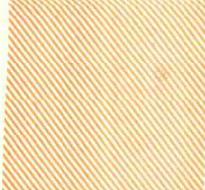
ח' מסס: 14/10/79- 14/10/79

בברכה

עמנואל דמי
קמ"ט ארכיאולוגיה

31.10

החתק:
אבי איתן, מנהל אגף העתיקות
דוד עובדיה - יחל
רענן מושל
רענן נכדים

בשל עבודות פתוֹן נרחבות בקרבתה ח' מילס, ג"ג 183-178, הchallenge הדרידת הצלה מטעם קמ"ט ארכיאולוגיה בייש' בהנהלתו של פמנואל דמתי ובמיומן משרד הבינוי והשיכון. תואזרה החפירה הן חקליות עדין אך כבר ניתן למודד מהם את הפרטים הבאים:

ח' מילס הינה שריד של מנזך גודל ממדיים, כ-20 דונם, המשתרע על כל שטח הגבעה. למנזר היו שטחי חקליות נרחבים המקיפים אותו סביבה. במדרונות הגבעה, נשתרמו בשלמותן טرسות חקלאיות רבות מאד. לביוון מזורה יוצאת דרך עתיקה ומשני צידיה שטחים חקלאיים המתחשבים לאורך של כ-3 ק"מ.

גוש המבנים המרכז, יוצר מרובע שמידתו 97x67 מ'. בתוך מרובע זה נראים על פניה השטח שידי בוניה גדולה תלת אפסידית, אטריום גדול ומרוצף ברצפת פסיפס לבנה, בורות מים, אמות מים ועוד. דב שידי הבניה מתיב מעולה.

בבדיקה הפינה הצפונית-מערבית של המרובע, נחשף חדר האובל של המנזך. ספסלי אבן שרדו לצד קירו הצפוני והמערבי. לחדר האובל צורה בזיליקלית. בסיסי עמודים נתגלו לאורך הקו המפריד בין האולם המרכז, והסיטה הצפוני.

באולם המרכז, קרוב לקיר המערבי, נמצאה שולחן שעשויה שיש לבן מונחת על הרצפה סדוקה. בסביבתו הקדומה נאספו מסמרי ברזל רבים השיניים קרוב לוודאי למסגרת העץ של השולחן.

הרצפה שעשויה פסיפס. בסיטה הצפוני עקרה לבנה של מעט דוגמים מרובעים באבע שחור. באולם התווך, הפסיפס צבעוני עשו דוגמים הנדסיים שונים, תלביבי מעגליים היוצרים אלבומים.

שולטים ברצפה הצבעונית: אדום, שחור, ירקום וצהוב. מחוץ למרובע המרכז, לצד מזח, נחפרו מספר חדרי נספחות במידות מוגבלות של 4x12 מ'. מספר חדרים מרוצפים ברצפת פסיפס לבנה. באחד החדרים נתגלה אבוס בניו לאורך כל הקיר הדורי-הארוך שלו.

בחדר אחר, נמצאו אבני קשת המרמזות על טכנית הקירוי של המבנים.

אבן אבן שאירע לפני מספר דורות, גורם לשינויו דרמטי של פניה השטח ופרטיהם ארכיטקטוניים רבים מארחדרים. במרבית השטח נותרו קירות בגובה נדבך אחד או שניים.

קיר אבן מקיף את בניין הנסתה ממזורה ויורד למזרחה בשווה מקיף חדר גדול ופונה מערבה מדרום למרובע המרכז, תוך כדי שהוא יוצר מדרגה חקלאית ארכאית למדי מדרום למזרך.

בעירמת אשפה ליד קיר זה נתגלו מספר מטבעות ביזנטיות מהמאה ה-6 לס' ושרידי גדרות חרס עם אלבומים.

כ-300 מ' ממערב למזרן, נתגלה בוסטן מדורג עם מערבית השקיה כמעט של'ימה בנווי, בהאש גיא קטן היורד דרומה. הבוסטן גודלו כ-1 דונם ובנווי, מושלוש מדרגות. במערבו של הבוסטן בור מים גדול שהתנקזו אליו מי הנגר משלהה צרה וארכובה המשחטעת מכיוון המזרן מזרחה. שלוחה זו נוקתה היבש מן העבר שהוא אל מדרגות הבוסטן ותוומה בשני קירות אבן ארכובים בצפונה ובדרומה. המים הופנו אל הבור בשני תעלות היוצרות צורת V החצובות בקצת השיפוע, כאשר קודקוד ה- V מתחבר אל פתח הכניטה אל הבור.

ליד הבור בריבת מים קטנה 0.25 מ' בערך הבנויה במפלס גבורה.מן הבריכה יוצאות מספר תעלות בנויות חוליות אבן דמוות U ח' הפוכה לשקוות את המדרגות ולملא בריכות משנה במפלסים נמוכים יותר.

בתעלות العليונות חסרות חוליות אבן רבות, אבל נראה שלצורך השקיה, הועלו המים אל הבריכה הגבוהה ומשם הזורמו בגדרויטזיה מתאימה לכל חלק הבוסטן.

על פי השודדים, ניתן לשחזר את כל התעלות.

שרידי שני בוסטנים נוספים נתגלו באדמות ח' מרסט. האחד על המדרגה החקלאית הארוכה שמדרום לחצר המזרן שנתגלו בה כמה חוליות אבן (ראה לעיל) והשני, בגין שמדרום למזרן.

bosstn זה נראה שהיה בעל ממדים גדולים במיוחד. הוא הושקה ע"י שני בורות מים גדולים הנמצאים בראש הגיא שהוכשר באמצעות מדרגות לכל רוחבו. לרווע המזל, כל אבני חוליות התעלות נשדו מלבד שלוש חוליות שנתגלו באתרן.

סיכום

אתר ח' מרסט מוכך למוסדות מדע רבים יהודים וגוזרים כאחד המזרנים שהוקמו לאורך דרכו האחזורנה של ירושלים בדומה לבניית הקרגט ביריחו. בנטית סן ג'ורגו' בואדי קלט, מזרן אבטימיוס (ח'אן אל אחמר) במישור אדומיים, בנטיה לזרוס בעזה וות שמן ואחרות בהר הזיתים.

המזרנים והבוניות שמשו כתחנות דרך ואכסניות לצליינים גוזרים בכלכתם בעקבות ישו.

גודל המזרן ושרידי הרבים משקפים עושר רב. הבוסטנים ושתתי החקלאות מראים על נכסים רבים שהיו למזרן בימי גודלו. יתכן שהמזרן ההולך ונחשף בה' מרסט הוא מזרן מרטריסות הידוע מן המקורות הביזנטיים המתיחסים לסביבה זו.